

Stan i ochrona środowiska w województwie małopolskim w 2016 r.

Opracowanie sygnałne

Grudzień 2017 r.

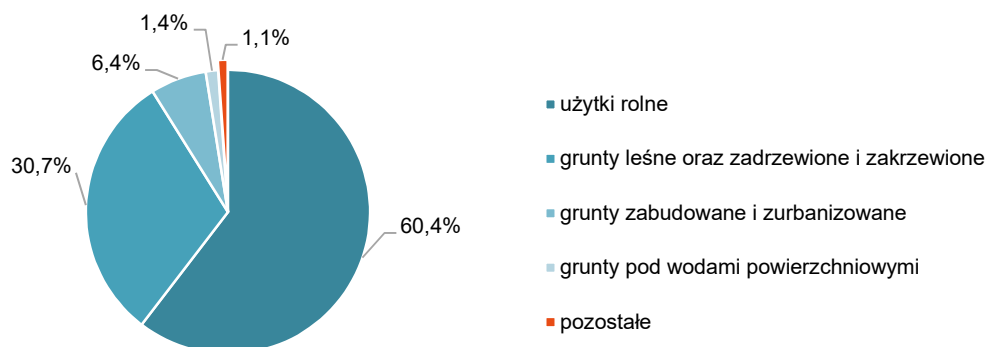
Ochrona środowiska naturalnego jest jedną z ważniejszych dziedzin gospodarki narodowej. Specyfiką województwa małopolskiego jest nie tylko duży udział użytków rolnych w powierzchni geodezyjnej ogółem (60,4%), ale również fakt, że ponad połowę powierzchni województwa zajmowały obszary prawnie chronione. Stąd konieczność ograniczenia emisji zanieczyszczeń w postaci pyłów i gazów z zakładów szczególnie uciążliwych, których liczba nieznacznie wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem.

Stale powiększa się sieć wodociągowa i kanalizacyjna. Oczyszczanych jest coraz więcej ścieków przemysłowych i komunalnych. Problem stanowi duża ilość odpadów w przeliczeniu na 1 km². W zależności od potrzeb ponoszone są odpowiednie nakłady na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. W 2016 r. były one mniejsze niż w 2015 r. i zostały sfinansowane przede wszystkim ze środków własnych przedsiębiorstw.

Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi

Powierzchnia województwa małopolskiego według stanu na dzień 1 stycznia 2016 r. wynosiła 1518,3 tys. ha, tj. 4,9% ogólnej powierzchni Polski. Powierzchnia lądowa zajmowała 98,6% powierzchni geodezyjnej województwa. Według kierunków **wykorzystania**, ponad połowę powierzchni ziemi stanowiły użytki rolne – 917,6 tys. ha. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmowały 466,2 tys. ha, a grunty zabudowane i zurbanizowane – 96,6 tys. ha. Pozostała część powierzchni województwa małopolskiego (2,5%) to grunty pod wodami powierzchniowymi, a także nieużytki, tereny różne oraz użytki ekologiczne.

Wykr. 1. Struktura wykorzystania gruntów według ewidencji geodezyjnej
Stan w dniu 1 I 2016 r.

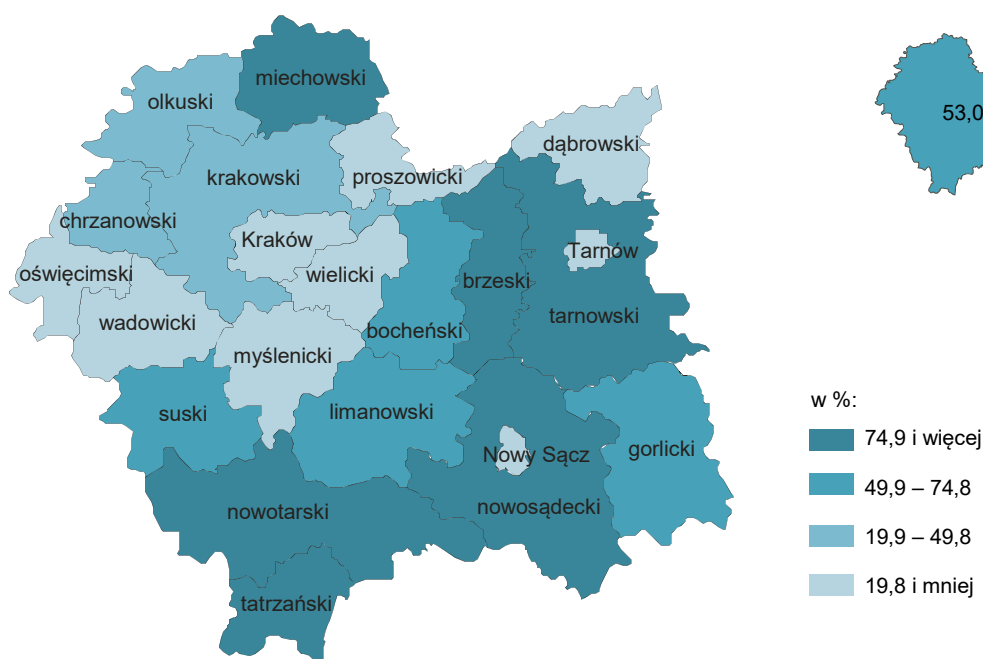
W odniesieniu do stanu z dnia 1 stycznia 2015 r. w województwie małopolskim zwiększyła się powierzchnia m.in. gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 2,9 tys. ha), gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (o 2,3 tys. ha), zaś zmniejszeniu uległa powierzchnia użytków rolnych (o 5,1 tys. ha). W końcu 2016 r. tereny wiejskie zajmowały łącznie obszar 1352,7 tys. ha i stanowiły 89,1% ogólnej powierzchni województwa małopolskiego, a tereny miejskie – 165,6 tys. ha (10,9%).

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Obszary prawnie chronione w województwie małopolskim według stanu w dniu 31 XII 2016 r. zajmowały łącznie 804,4 tys. ha, co stanowiło 53,0% powierzchni ogólnej województwa i 7,9% powierzchni chronionej w Polsce. W odniesieniu do stanu z 2015 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych zmalała o 0,2 tys. ha.

Według powiatów, najwięcej obszarów chronionych odnotowano w nowotarskim – 130,5 tys. ha, nowosądeckim – 126,4 tys. ha oraz w tarnowskim – 105,7 tys. ha. Największe udziały obszarów chronionych w powierzchni danego powiatu odnotowano w: tatrzańskim (92,9%), nowotarskim (88,5%), miechowskim (86,4%), nowosądeckim (81,5%), brzeskim (76,1%) i tarnowskim (74,9%). Natomiast relatywnie najmniej obszarów tego typu posiadało miasto Tarnów (0,1%) oraz powiaty: wielicki (0,3%) i oświęcimski (0,6%). W Krakowie obszary objęte ochroną prawną wynosiły 4,9 tys. ha i stanowiły 14,9% powierzchni miasta.

Mapa 1. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem według powiatów
Stan w dniu 31 XII 2016 r.

Liczba **pomników przyrody** w województwie małopolskim w 2016 r. wyniosła 2154, w tym większość (78,6%) stanowiły pojedyncze drzewa w liczbie 1693. W dalszej kolejności były to grupy drzew – 176 i skałki – 163. Województwo małopolskie skupiało 5,9% ogółu pomników przyrody w kraju.

W końcu 2016 r. w województwie ochroną objętych było 85 **rezerwatów przyrody** o łącznej powierzchni 3,4 tys. ha. W odniesieniu do roku 2015 ich powierzchnia nie zmieniła się. Pod ścisłą ochroną znajdowało się 397,2 ha, czyli 11,8% powierzchni rezerwatów, tj. o 0,5 p. proc. więcej niż przed rokiem.

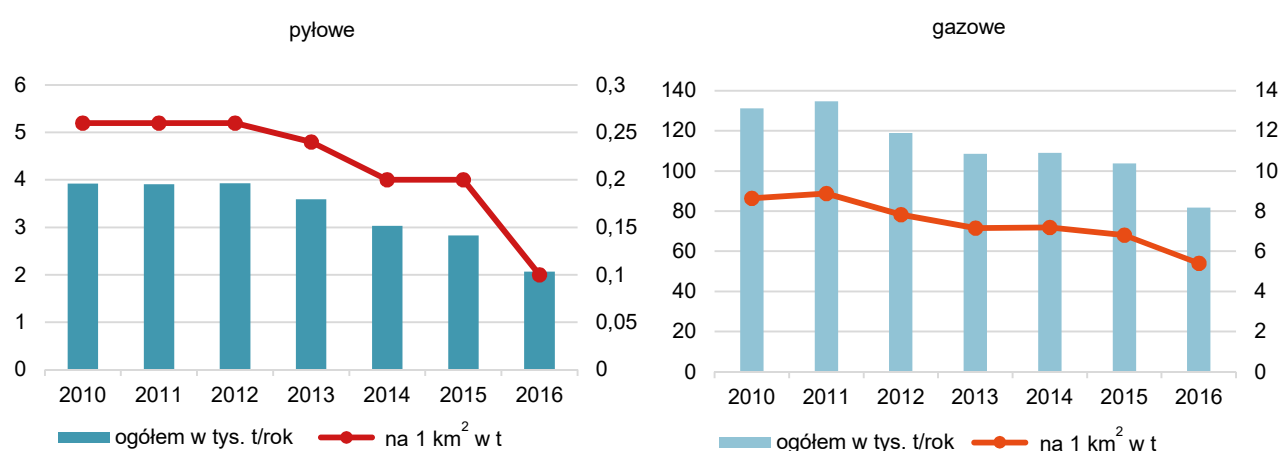
W omawianym roku na 1 mieszkańca w województwie przypadało 2,4 tys. m² powierzchni obszarów prawnie chronionych, przy czym najwięcej w powiecie miechowskim – 11,8 tys. m², a najmniej w Tarnowie – zaledwie 1 m². W Krakowie na 1 mieszkańca przypadały 64 m² powierzchni prawnie chronionej.

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

Duże znaczenie dla ochrony środowiska ma związane z industrializacją regionu ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów przemysłowych. W końcu 2016 r. na terenie województwa działało 139 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, tj. o 4 więcej w porównaniu z 2015 r. Większość z nich, tj. 64,7%, posiadała urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, natomiast 18,0% było wyposażonych w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie małopolskim z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyniosła w ciągu roku łącznie 83,9 tys. t (bez CO₂). W ostatnich latach zmniejszyła się zarówno emisja zanieczyszczeń pyłowych, jak i zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂).

Wykr. 2. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych

W 2016 r. z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyemitowano 2,1 tys. t **zanieczyszczeń pyłowych** (0,1 t na 1 km² powierzchni), co stanowiło 5,4% ogólnopolskiej emisji pyłów z wyżej wymienionych zakładów. W ujęciu rocznym emisja pyłów spadła o 27,0%.

W omawianym roku emisja **zanieczyszczeń gazowych** bez CO₂ wynosiła 81,8 tys. t (5,4 t na 1 km²), tj. 5,7% wielkości krajowej. Było to o 21,2% mniej niż w 2015 r. Wśród zanieczyszczeń gazowych dominował dwutlenek węgla (CO₂), stanowiąc 99,2% ogólnej emisji gazów. Ponadto w skład zanieczyszczeń wchodziły m.in. metan, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla oraz podtlenek azotu.

Wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2016 r. wynosił 532,4 hm³ (tj. 35,1 dam³/km²) i zwiększył się w stosunku do ubiegłego roku o 2,8%. Wody pobrane na cele produkcyjne (poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem) z ujęć własnych stanowiły 59,6%, do eksploatacji sieci wodociągowej (pobór wody na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci) – 29,8%, a do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych – 10,6%.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wynosiło 482,4 hm³ i było wyższe w porównaniu do roku ubiegłego o 2,7% (przy czym najwięcej przypadało na powiat krakowski – 271,3 hm³).

Na cele przemysłowe zużyto 64,1%, na eksploatację sieci wodociągowej 24,2%, a na rolnictwo i leśnictwo 11,7%. Zużycie wody z wodociągów sieciowych w gospodarstwach domowych wyniosło 116,8 hm³ w ciągu omawianego roku (z czego 69,5% przypadało na miasta, a 30,5% na wieś).

Długość **sieci wodociągowej** rozdzielczej na dzień 31 XII 2016 r. wynosiła 20233,7 km (o 2,3% więcej niż przed rokiem). Długość **sieci kanalizacyjnej** w końcu 2016 r. – 15536,9 km – wzrosła w porównaniu z 2015 r. o 3,2%.

Ścieków przemysłowych i komunalnych w 2016 r. odprowadzono do wód powierzchniowych lub do ziemi 523,2 hm³ (o 2,2% więcej niż przed rokiem), w tym bezpośrednio z zakładów – 414,5 hm³. **Ścieków wymagających oczyszczenia** odprowadzono 259,3 hm³, z tego 94,8% zostało oczyszczonych. Najwięcej ścieków było oczyszczonych mechanicznie (48,0% ścieków wymagających oczyszczenia) i z podwyższonym usuwaniem biogenów (38,9%). Bezpośrednio z zakładów bez oczyszczania odprowadzono 13,4 hm³ ścieków, (tj. 0,9 dam³ na 1 km²).

W końcu roku w województwie małopolskim działało 246 oczyszczalni ścieków komunalnych (177 typu biologicznego i 69 z podwyższonym usuwaniem biogenów). Oczyszczalni ścieków przemysłowych było 66: 39 typu biologicznego, 19 – mechanicznego, 6 – chemicznego i 2 – z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Odpady

Ogólna ilość **odpadów** (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotychczas składowanych (nagromadzonych) w naszym województwie na dzień 31 XII 2016 r. wynosiła 113,1 mln t. Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 7,5 tys. t odpadów (w Polsce 5,5 tys. t/km²), według powiatów najczęściej w Krakowie – 107,2 tys. t/km², w olkuskim – 66,2 tys. t/km² i w chrzanowskim – 48,4 tys. t/km². Prawie 60% odpadów dotychczas składowanych (w obiektach własnych) znajdowało się na terenie 8 miast województwa, najczęściej w Krakowie – 31,0%, Trzebini – 7,8% i Oświęcimiu – 6,0%.

Odpadów wytworzonych w ciągu roku (z wyłączeniem komunalnych) było 4810,9 tys. t (o 20,7% mniej niż przed rokiem), co stanowiło 3,7% wytworzonych odpadów w kraju. Z ogólnej ilości tych odpadów 49,1% poddano odzyskowi (we własnym zakresie przez wytwórcę), 46,0% przekazano innym odbiorcom, unieszkodliwiono – 2,9%, a zmagazynowano czasowo – 2,0%.

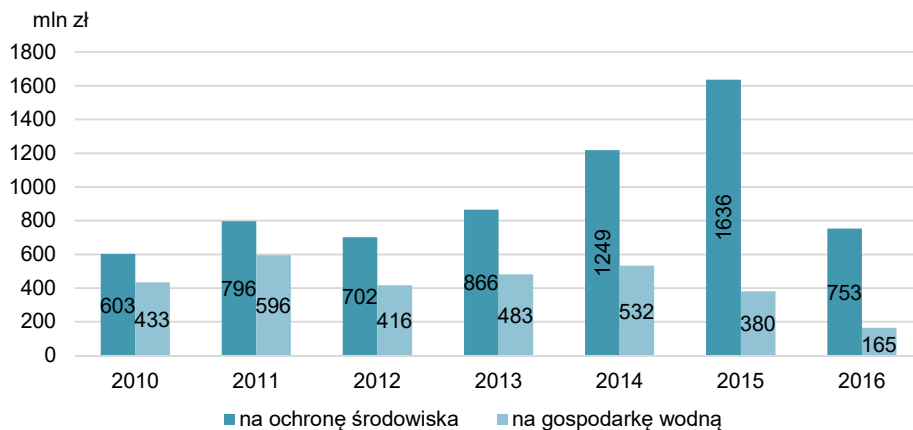
W 2016 r. **odpady komunalne** powstające w gospodarstwach domowych, a także pochodzące od innych wytwórców ale mające podobny charakter i skład, zdeponowano na 18 składowiskach o łącznej powierzchni 96,4 ha. W omawianym roku zakończono eksploatację 1 składowiska o powierzchni 2,0 ha.

Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

Zapobieganie degradacji środowiska wymaga ponoszenia nakładów finansowych na ekologiczne przedsięwzięcia. W 2016 r. **nakłady na ochronę środowiska** w województwie małopolskim wyniosły 752,7 mln zł (w cenach bieżących), stanowiąc 11,5% nakładów w Polsce poniesionych na ten cel. W odniesieniu do 2015 r. spadły one o 54,0%. Najwięcej środków pieniężnych przeznaczono na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 304,1 mln zł, tj. 40,4% nakładów ogółem. Na gospodarkę ściekową i ochronę wód wydatkowano 220,0 mln zł (29,2% nakładów ogółem), w tym głównie na sieć kanalizacyjną

odprowadzającą ścieki i wody opadowe – 63,4%, na obiegowe systemy zasilania wodą – 20,8% oraz na oczyszczanie ścieków – 11,8%.

Wykr. 3. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej (w cenach bieżących)

Nakłady na środki trwałe służące **gospodarce wodnej** w 2015 r. wyniosły 165,2 mln zł (9,8% nakładów krajowych), tj. mniej niż w poprzednim roku o 56,6%. Największy udział w nakładach ogółem stanowiły środki przeznaczone na ujęcia i doprowadzenia wody (56,1%) oraz zbiorniki i stopnie wodne (22,3%).

Podstawowym **źródłem finansowania nakładów na ochronę środowiska** były środki własne przedsiębiorstw w wysokości 381,0 mln zł, które stanowiły ponad połowę (50,6%) ogółu nakładów, a także fundusze ekologiczne – 271,9 mln zł (36,1%) i środki z zagranicy – 62,4 mln zł (8,3%). **Na gospodarkę wodną** najwięcej wydatkowano również ze środków własnych przedsiębiorstw – 99,5 mln zł (60,3%), z funduszy ekologicznych – 37,5 mln zł (22,7%) oraz z budżetu centralnego – 20,2 mln zł (tj. 12,2% ogółu nakładów na ten cel).

Opracowanie sygnałne zawiera statystyczną charakterystykę problemów zagrożenia i ochrony środowiska oraz gospodarki wodnej w województwie małopolskim. Zakres prezentowanych danych odpowiada aktualnemu stanowi prawnemu w tej dziedzinie.

Podstawowe źródło danych stanowią badania statystyczne GUS oparte głównie na sprawozdawczości rocznej oraz zbiory administracyjne. Szczegółowe uwagi metodologiczne można znaleźć w publikacji „Ochrona środowiska 2016” na stronie internetowej <http://stat.gov.pl>.

Kontakt

Urząd Statystyczny w Krakowie
ul. Kazimierza Wyki 3
31-223 Kraków
E-mail: obr_krk@stat.gov.pl

Opracowanie: Anna Dziedzic, Dział Opracowań Regionalnych, tel. 12 36 10 118

